

«Το κυνηγητό της... Τύχης»

Εξαρτήσεις: τυχερά παιχνίδια και Διαδίκτυο

Γιώργος Πιπερόπουλος

Δρ Κοινωνιολογίας - Ψυχολογίας
Καθηγητής Επικοινωνίας και Πρόεδρος Τμήματος Οργάνωσης
και Διοίκησης Επιχειρήσεων Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Σε όλα τα πλάτη και μήκη του πλανήτη μας το κυνηγητό της Τύχης έχει καθιερωθεί, επίσημα και ανεπίσημα, σε ιεροτελεστία, σε φοβερά επικερδή απασχόληση τόσο για τα κράτη (λαχεία, ιπποδρομίες, καζίνα, ΠΡΟ-ΠΟ και ΛΟΤΤΟ) όσο και για ιδιώτες καθώς επίσης και για οργανωμένα συμφέροντα που σε καθημερινή βάση διακινούν μυθώδη ποσά που ρέουν ασταμάτητα από το περίσσειμα των εύπορων ή το υστέρημα των σχετικά απόρων. Δεν αποτελεί υπερβολή ο υπολογισμός ότι στην Αμερική κάθε χρόνο και μάλιστα με γοργά αυξανόμενους ρυθμούς ο τζίρος των πολυποικίλων παιχνιδιών της τύχης στη Μέκκα του τζόγου, στο μυθικό Λας Βέγκας της Νεβάδας (την πόλη των τυχερών παιχνιδιών και της πορνείας που ποτέ δεν... κοιμάται), οι εισπράξεις μιας βραδιάς ξεπερνούν κατά πολύ τον ετήσιο προϋπολογισμό γιγάντιων ελληνικών ΔΕΚΟ όπως η ΔΕΗ ή ο ΟΤΕ!!! Ανάλογα μυθικά ποσά αντιστοιχούν και σε ευρωπαϊκές, λατινο-αμερικανικές και άλλες χώρες, όπως φυσικά και στην Ελλάδα. Το κυνηγητό της Τύχης γίνεται τόσο από ιδιώτες όσο και από το επίσημο Κράτος, από φιλανθρωπικά σωματεία όπως και από κοινωφελή μη-κυβερνητικά ιδρύματα (με τις κάθε λογής λαχειοφόρες αγορές...).

Προσωπική παθολογία

Το πρόβλημα του τζόγου είναι οπωσδήποτε από τις δυσκολότερες περιπτώσεις προσωπικής ψυχολογικής παθολογίας με κοινωνικές προεκτάσεις και οικονομικές διαστάσεις ενώ παράλληλα είναι δυσχερής η προσπάθεια ορισμού και καθορισμού του προβλήματος. Το θεμελιακό στοιχείο του τζόγου μπορεί να ταυτισθεί με τη συναρπαστικότητα της πιθανότητας, με το κρε-

σέντο των εξωτικών συναισθημάτων που δημιουργεί το ρίσκο παίρνοντας τις μορφές του ριζίματος των ζαριών, του άσου που έρχεται στην κατάλληλη στιγμή, του επιτυχημένου συνδυασμού των συμβόλων 1, 2 ή Χ, του αλόγου που επιβεβαιώνει την πίστη μας στις ικανότητές του ή εκείνου του «μαγικού» συνδυασμού των 6 αριθμών του ΛΟΤΤΟ.

Θα ήταν αφέλεια να πιστέψει κανείς ότι κάθε άτομο που θα παίξει μια παρτίδα μπριτζ ή κουμκάν σε φιλικό σπίτι, σε καφενείο ή σε μια λέσχη, καθένας και καθεμιά που αγοράζει ένα λαϊκό ή εθνικό λαχείο, κάθε φίλαθλος που συμπληρώνει μερικές στήλες ΠΡΟ-ΠΟ ή ΛΟΤΤΟ είναι οπωσδήποτε άτομο που διαθέτει τα θεμελιακά χαρακτηριστικά του ψυχαναγκασμού του κυνηγητού της τύχης, δηλαδή τζογαδόρος. Αλλά δεν μπορούμε εύκολα να αποκλείσουμε και την πιθανότητα ότι οι συστηματικοί αγοραστές λαχείων ή οι παίκτες ακριβών συστημάτων στο ΠΡΟ-ΠΟ και το ΛΟΤΤΟ είναι άτομα που διαθέτουν τον απαραίτητο χαρακτήρα, την ψυχосύνθεση που σε συνδυασμό με άλλους ψυχοκοινωνικούς παράγοντες μπορούν να τους μετουσιώσουν σε προβληματικούς παίκτες, σε αληθινούς τζογαδόρους.

Αν εξαιρέσουμε το κλασικό έργο του Ντοστογιέφσκι, «Ο παίκτης», και κάποια παρόμοια λογοτεχνικά έργα ή ταινίες του κινηματογράφου («Το παιδί του Σινινάττι» με τον αλησμόνητο Στηβ Μακ Κουήν) και διάφορα προχειρότερα δημοσιογραφικά ρεπορτάζ, οφείλουμε να παραδεχθούμε τη σοβαρή έλλειψη επιστημονικών πονημάτων και μελετών στο θέμα της μεθοδικής ανάλυσης και αξιολόγησης της ψυχосύνθεσης του καταναγκαστικού παίκτη και των ευρύτερων ψυχοκοινωνικοοικονομικών διαστάσεων του προβλήματος

του τζόγου.

Σίγουρα ο καθένας και η καθεμιά μας έχουμε κάποιον γνωστό ή φίλο που παίζει συστηματικά, έχουμε διαβάσει τα δρώμενα στα καζίνα που τώρα πια λειτουργούν σε όλες τις γωνιές της Ελλάδας, έχουμε ακούσει στο παρελθόν για τα καζίνα των Σκοπίων και της Βουλγαρίας, έχουμε πληροφορηθεί για μυθώδη ποσά που παίζονται σε ιδιωτικές λέσχες ή κατοικίες όπου η πράσινη τσόχα θα έκανε ακόμα και έμπειρους ταμίες μεγάλων τραπεζών να... αναστενάζουν...

Αν δούμε το πρόβλημα ρεαλιστικά πρέπει να παραδεχθούμε ότι όλοι μας μαθαίνουμε τον τζόγο από πολύ μικρή ηλικία. Πολλά από τα παιδικά παιχνίδια που προσφέρουμε ως δώρα στα παιδιά μας έχουν χωρίς να το συνειδητοποιήσουμε ως καθοριστικό τους στοιχείο το... ρίσκο. Με άλλα λόγια πολλά παιδικά παιχνίδια είναι παιχνίδια τύχης, καθώς περιέχουν τη διαδικασία της ρίψης του ζαριού, το τράβηγμα χαρτιών, το στοιχείο της πιθανότητας. Επιπρόσθετα στις περισσότερες οικογένειες τα παιδιά όχι μόνο βλέπουν γονείς και φίλους να παίζουν, αλλά συχνά εμπλέκονται στη συναρπαστικότητα του κυνηγητού της τύχης καθώς παίζουν ένα τυχερό παιχνίδι μεταξύ τους ή με τους γονείς τους.

Με δεδομένες τις διαδικασίες εξοικείωσης όλων μας εξ απαλών ονύχων με τα παιχνίδια της τύχης παραμένει επίμονα δύσκολη η απάντηση στο βασικό ερώτημα: «γιατί ένα συγκεκριμένο άτομο γίνεται μανιώδης παίκτης;»

Ψυχο-ανατομία του πάθους

Σε ψυχοδυναμική προσέγγιση, σε μια πρώτη επιπόλαια θεώρηση ο μανιώδης κυνηγός της τύχης προβάλλει ως άτομο με έντονα στοιχεία κοινωνικότητας, πρόσχαρο στη συμπεριφορά του με τους άλλους, ως ένας κλασικά ευχάριστος για την παρέα τύπος άνδρα ή γυναίκας.

Διεισδύοντας, όμως, βαθύτερα στην αυθεντικότητα της συμπεριφοράς του, ανακαλύπτουμε κάτω από την ευχάριστη επιφάνεια ένα άτομο ψυχοσυναισθηματικά ανώριμο, με έντονα χαρακτηριστικά εχθρότητας και σαφείς τάσεις μαζοχισμού που συνοδεύονται από υπέρμετρη αντικοινωνικότητα και επαναστατικότητα καθώς και από μια χαρακτηριστική ροπή προς τη μαγεία, την παραψυχολογία και μεταφυσικές ανησυχίες.

Πολυάριθμες προσωπικές μου εμπειρίες με παίκτες – άνδρες και γυναίκες – με έχουν οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι οι καταναγκαστικοί κυνηγοί της τύχης είναι άτομα με παθητική εξαρτημένη προσωπικότητα, τους λείπει η ικανότητα για σύναψη, εδραίωση και συνέχιση αυθεντικών στενών διαπροσωπικών σχέσεων, είναι άτομα με έντονη τάση για εκμετάλλευση του άλλου που δεν διστάζουν να διαλύσουν – θυσιάζοντας στον βωμό του προσωπικού τους πάθους – και αυτήν ακόμη την κοινωνική υπόληψη ή την οικονομική ασφάλεια της οικογένειάς τους.

Η ψυχοσύνθεση του καταναγκαστικού κυνηγού της τύχης, του παθιασμένου τζογαδόρου, φαίνεται να είναι ταυτόσημη με την αναζήτηση της δράσης και της περιπέτειας και υποδηλώνει άτομο που, εάν δεν ρισκάρει, αδυνατεί να επιβεβαιώσει την ύπαρξή του, αδυνατεί να αισθανθεί ότι πραγματικά ζει!

Συχνά, πολύ συχνότερα από τον μέσο άνθρωπο ο κυνηγός της τύχης δημιουργεί πολύπλοκα συστήματα υποκειμενικής αιτιολόγησης της συμπεριφοράς του που ξεκινούν από το γνωστό σόφισμα – το σύνδρομο του Μόντε Κάρλο –, ότι δηλαδή μετά από μια σειρά αποτυχιών έρχεται αναμφισβήτητα η επιτυχία ή, πάλι, αφού χάσεις σε έναν αριθμό Χ προσπαθειών, την επόμενη φορά θα κερδίσεις... οπωσδήποτε και φυσικά κανείς δεν γνωρίζει πόσες ακριβώς πρέπει να είναι οι Χ φορές. Επίσης υπάρχει και ο «φαύλος κύκλος», η αποκαλούμενη φαντασίωση του λαθεμένου συλλογισμού που για τον τζογαδόρο παίρνει την ακόλουθη μορφή: «Όταν κερδίζω παίζω με τα χρήματα των άλλων και όταν χάνω προσπαθώ απλά και μόνο να... πατισίσω». Όταν το επιτύχω αυτό το κέρδος μου, ταυτίζεται με την απόλαυση, τη γοητεία, τη συναρπαστικότητα που μου χαρίζει το παιχνίδι χωρίς να μου κοστίζει και... πολλά...

Ένα σχετικά δημοφιλές και διαδεδομένο σενάριο για την παγίωση της ψυχαναγκαστικής συμπεριφοράς του τζογαδόρου έχει την ακόλουθη μορφή:

Το άτομο σημειώνει κάποια ανέλπιστα, μεγάλη επιτυχία στην αρχή της εμπλοκής του στο κυνηγητό της τύχης. Αυτή η αναπάντεχη εύνοια της τύχης οδηγεί το άτομο που διαθέτει τη σχετική ψυχοσύνθεση στον σφαλερό συλλογισμό ότι μπορεί να κάνει καριέρα και να πλουτίσει με τον

τζόγο. Αργότερα, έστω και εάν τα αρχικά κέρδη έχουν κάνει φτερά και το άτομο ροκανίζει πια συστηματικά τα δικά του κεφάλαια, ο παίκτης ενισχύει το φαυλοκυκλικό του ψυχοκίνητρο δημιουργώντας την απαραίτητη ψευδαίσθηση κάποιας αδιόρατης, αλλά σημαδιακής διαίσθησης – κάτι που θυμίζει την έκτη αίσθηση – ότι με την επόμενη μοιρασιά, με την επόμενη ζαριά ή τη στροφή της ρουλέτας η θεά τύχη θα του χαμογελάσει... Ξανά!

Έτσι μολονότι η καθημερινή αδυσώπητη, επαναλαμβανόμενη και δυσάρεστη πραγματικότητα των απωλειών χρημάτων θα έπρεπε να το συνετίσει, το ψυχαναγκαστικό άτομο απορροφάται με ολόκληρο το είναι του στο απύθμενο ψυχοκοινωνικοοικονομικό κατρακύλισμα, εξανεμίζοντας περιουσίες, χρεωμένο σε φίλους και αγνώστους, αλλά με σταθερή πάντοτε τη διαίσθηση ότι στην επόμενη στροφή θα ανοίξει και πάλι η τύχη του.

Ο παθολογικός παίκτης, ο τζογαδόρος χώρια από τις ώρες που αναλώνει στο συγκεκριμένο παιχνίδι (χαρτιά, καζίνο, ιππόδρομος κ.λπ.) ξοδεύει και τις υπόλοιπες ώρες του προσδιορίζοντας την κακοτυχία της περασμένης νύχτας ή μέρας και πλάθοντας όνειρα για το επόμενο παιχνίδι, την επόμενη αναμέτρηση. Ο καταναγκασμός και η ταυτόχρονη γοητεία, η συναρπαστικότητα του κυνηγητού της Τύχης οδηγούν το άτομο αυτό σε πλήρη αδιαφορία και αμέλεια της προσωπικής του και οικογενειακής ζωής και φυσικά των επαγγελματικών του υποχρεώσεων.

Στην εποχή μας, μια νέα μορφή εξάρτησης συμβαίνει να είναι και το γνωστό μας διαδικτυο (INTEPNET) όπου η πρόσβαση σε τυχερά παιχνίδια γίνεται μέσα από το κομπιούτερ που διαθέτουμε στο γραφείο ή το σπίτι μας ή μπορούμε να βρούμε σε κάποιο γειτονικό μας στέκι που καθιερώθηκε στο καθημερινό μας λεξιλόγιο ως «ίντερνετ-καφέ».

Η ψυχοθεραπευτική αγωγή

Όσο πικρόχολο και αν ακουστεί αυτό θα το πω γιατί το κρίνω αναγκαίο. Στις περιπτώσεις του πάθους του τζόγου, όπως και όλων των άλλων εξαρτήσεων, «εκατό γραμμάρια πρόληψης λειτουργούν πολύ πιο αποτελεσματικά από ένα κιλό θεραπείας».

Οι καταναγκαστικοί παίκτες όταν προσεγγί-

σουν έναν ειδικό στις ανθρώπινες σχέσεις ψυχολόγο, κοινωνιολόγο, κοινωνικό λειτουργό ή ψυχίατρο-νευρολόγο και αποζητήσουν με ειλικρίνεια την κατάλληλη θεραπευτική παρέμβαση, συχνά εντάσσονται μέσα στα πλαίσια της γενικότερης θεραπευτικής προσέγγισης διαταραχών χαρακτήρα και θεραπείας καταναγκαστικών νευρώσεων. Καθώς προαναφέρθηκε δεν υπάρχει απόλυτα σαφής ορισμός των γενεσιουργών αιτιών δημιουργίας ενός παθιασμένου παίκτη, ενός τζογαδόρου. Ερευνητικές προσπάθειες κλινικού κυρίως χαρακτήρα πιστοποιούν το γεγονός ότι ένα σημαντικό ποσοστό αυτών των ατόμων επιδεικνύει και ψυχοσύνθεση (δομές προσωπικότητας και συναισθηματικό φάσμα) και χαρακτήρα που προσιδιάζει σε άτομα που εμπλέκονται στα προβλήματα του αλκοόλ και των ναρκωτικών ουσιών.

Η διαδικασία της ανέλιξής τους σε τζογαδόρους ακολουθεί τον κύκλο του κέρδους ή της επιτυχίας που γίνεται αυτοσκοπός, τα ποσά έχουν σταθερά αυξητική τάση και ολάκερη η συμπεριφορά, η προσμονή και η εστίαση συναισθημάτων γίνεται μονίμως στο... επόμενο παιχνίδι.

Από την άλλη πλευρά υπάρχει η άποψη ότι ένας σημαντικός αριθμός παικτών είναι νευρωτικά άτομα στα οποία υπάρχει η υποσυνείδητη ανάγκη να χάσουν, που συγκαλύπτεται από τη συνειδητή, την εμφαντική τους προσκόλληση στην επιδίωξη της επιτυχίας.

Η υποσυνείδητη ανάγκη για «αποτυχία» ξεκινά από την ανάγκη του ατόμου να επαναστατήσει απέναντι στη γονική εξουσία και κυριαρχία, γεγονός που δημιουργεί ενοχές και ανάγκη τιμωρίας και γενικεύεται σε μια επαναστατικότητα στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Σε γενικές γραμμές δεν είναι καθόλου εξωπραγματική η θεώρηση του τζογαδόρου ως ατόμου με έντονο υπαρξιακό άγχος, με έντονα συναισθήματα ανασφάλειας και με έλλειψη ικανότητας χειρισμού των απογοητεύσεων και ματαιώσεων που μας επιφυλάσσει η καθημερινότητα. Το άτομο αυτό εστιάζει την υπέρμετρη ανάγκη του για φυγή στο κυνηγητό της τύχης. Η ατομική ψυχοθεραπευτική παρέμβαση συνήθως έχει αρνητικά προγνωστικά σε αντίθεση με την ομαδική ψυχοθεραπεία.

Μέσα στα πλαίσια της ψυχοθεραπείας ο μα-

νιώδης κυνηγός της τύχης θα βοηθηθεί, αναλύοντας τις προσωπικές του εμπειρίες και τα βιώματα, να αποκτήσει μια καλύτερη εικόνα των ψυχοσυναισθηματικών του ανεπαρκειών, των προβληματικών δομών της προσωπικότητάς του και των διαταραχών του χαρακτήρα που τον οδήγησαν στο τραγικό αδιέξοδο της ψυχοκοινωνικής και οικονομικής καταστροφής που συνεπάγεται ο καταναγκαστικός τζόγος...

Το 1957 δύο επώνυμοι Αμερικανοί τζογαδόροι, στην προσπάθειά τους να θεραπευθούν από την «αρρώστια» τους, δανείστηκαν την ιδέα του παγκόσμια γνωστού Συνδέσμου Αλληλοβοηθείας Αλκοολικών (Ανώνυμοι Αλκοολικοί) και δημιούργησαν την πρώτη ομάδα αλληλοβοηθείας τζογαδόρων (gamblers anonymous – «Ανώνυμοι τζογαδόροι») στο Λος Άντζελες της πολιτείας της Καλιφόρνιας. Ο σύνδεσμος αυτός αριθμεί σήμερα εκατοντάδες παραρτήματα σε πολλές χώρες του πλανήτη μας.

Προφανώς, καθώς λείπουν άλλες αποτελεσματικές μέθοδοι θεραπείας, είναι κιόλας μεγάλη ανάγκη να προχωρήσουμε και στην Ελλάδα στη δημιουργία τέτοιων βοηθητικών ομάδων στήριξης των καταναγκαστικών παικτών σε κάθε πόλη και περιφέρεια όπου υπάρχουν και λειτουργούν καζίνα (με την άδεια και συμμετοχική παρουσία του ελληνικού... Κράτους!)

Σε ό,τι αφορά την εξάρτηση από τα διάφορα τυχερά παιχνίδια που υπάρχουν στο διαδίκτυο, γονείς, συγγενείς και φίλοι οφείλουν να προσέξουν συγκεκριμένα στοιχεία της συμπεριφοράς του ατόμου που έχει πλέον πρόβλημα εξάρτησης από «Διαδικτυακό-τζόγο».

Σε γενικές γραμμές υπάρχει μια άτυπη συμφωνία ότι ένας παίκτης που παίζει τυχερά παιχνίδια (σε καζίνο, στοίχημα, ιππόδρομο, λαχεία, κίνο, κ.λπ.) αντιμετωπίζει πρόβλημα εξάρτησης:

- Όταν ο χρόνος που δαπανά στα τυχερά παιχνίδια αυξάνεται.
 - Όταν τα ποσά που ξοδεύει στα τυχερά παιχνίδια αυξάνονται.
 - Όταν ο χρόνος που αφιερώνει στα τυχερά παιχνίδια αυξάνεται σε βάρος της επαγγελματικής και προσωπικής του ζωής.
 - Όταν η ενασχόλησή του με τα τυχερά παιχνίδια είναι συνεχής και όταν αναζητά χρήματα με διάφορους τρόπους για να τα παίξει στα τυχερά παιχνίδια.
 - Όταν έχει ιδιαίτερα έντονα συναισθήματα κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού και αισθάνεται ότι βρίσκεται σε δράση.
 - Όταν συνεχίζει να ασχολείται με τα τυχερά παιχνίδια παρά τις αρνητικές συνέπειες στην επαγγελματική, οικογενειακή και οικονομική του ζωή.
 - Όταν καταφεύγει στα τυχερά παιχνίδια για να αντιμετωπίσει συναισθήματα όπως η μοναξιά, ο θυμός, το άγχος και η κατάθλιψη.
 - Όταν ποντάρει και ρισκάρει όλο και περισσότερο για να κερδίσει και να καλύψει τα χρέη του.
 - Όταν δανείζεται χρήματα για να παίξει στα τυχερά παιχνίδια, παίρνει δάνεια ή υπερχρεώνει τις πιστωτικές του κάρτες.
 - Όταν υπερηφανεύεται για τα ποσά που κερδίζει και δεν λέει τίποτα για τα ποσά που χάνει.
 - Όταν η αλλαγή στη διάθεσή του είναι συχνή. Όταν η αλλαγή στη διάθεση είναι πιο έντονη όταν κερδίζει και λιγότερο έντονη όταν χάνει.
- Εάν εσείς ή κάποιο άτομο του περιβάλλοντός σας αντιμετωπίζει πρόβλημα με τον τζόγο, καλέστε τη γραμμή S.O.S. του Ελληνικού Κέντρου Διαπολιτισμικής Ψυχιατρικής και Περίθαλψης ΔΩΡΕΑΝ στο **8001110401** (ή για ραντεβού με κάποιον σύμβουλο στο τηλέφωνο 210-3800038).